

Od slovtvorného rozboru odlišujeme rozbor stavby slova, tj. rozdělení slova na jednotlivé morfy.

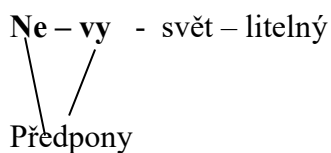
Na 1. stupni ZŠ děti rozdělují slovo na část předponovou, kořen a část příponovou.

část předponová	kořen	část příponová
vy	čísl	it
pře	běh	nout
	uč	itel
u	mý	vadlo

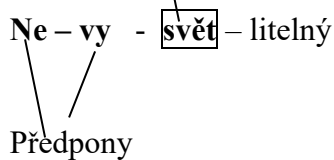
Kořen = nejmenší část slova, která nese lexikální (věcný význam); ta část slova, kterou mají společnou všechna slova slovtvorně příbuzná.

Při úplném rozboru stavby slova budeme rozlišovat:

- Jednotlivé předpony v předponové části, např. nevysvětlitelný:

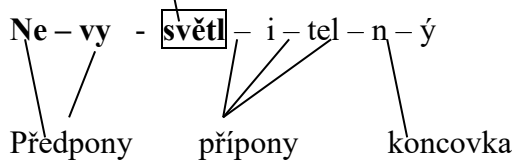

- Kořen:

- Jednotlivé přípony v příponové části a koncovku

- Kořen:

Jak poznáme stavbu slova?

Nejspolehlivější je zpětný postup, tj. zpětné hledání základových slov:

zámotek

1. slovo *zámotek* je tvořeno od slovesa *zamotat* příponou *-ek*: *zámot-ek* (odtrhneme příponu *-ek*)
2. sloveso *zamotat* je tvořeno od slovesa *motat* předponou *za*: **zá**-*mot-ek* (už je odtržena přípona *-ek*, teď odtrhneme předponu *zá*)
3. Podíváme se, zda je třeba z přípony oddělit i koncovku: jde o podstatné jméno rodu mužského, které má v prvním pádě jednotného čísla nulovou koncovku, není tedy třeba se o ní zmiňovat (v následujícím rozboru ji pro jistotu explicitně píšeme).

Slovo má stavbu:

předpona	kořen	přípona	koncovka
zá	mot	ek	0 (nulová)

(Postup tvoření: *motat* → *zamotat* → *zámotek*)

Podobně můžeme rozebrat slovo *podložka*:

1. Slovo je tvořeno od slovesa *podložit* příponou *-ka*: odtrhneme tedy příponu *-ka*: *podlož-ka*
2. Sloveso *podložit* je tvořeno předponou *pod* od slovesa *ležet* (dochází k alternaci e – o: *ležet* – *podložit*), odtrhneme tedy předponu *pod-* (přípona *-ka* je již odtržena): *pod-lož-ka*
3. Podíváme se, zda je třeba z přípony oddělit koncovku. Jde o podstatné jméno rodu ženského, které patří ke vzoru *žena*, tato podstatná jména mají v 1. pádě jedn. č. mají koncovku *-a*, kterou vydělíme z přípony: *pod- lož-k-a*

Slovo má stavbu:

předpona	kořen	přípona	koncovka
pod	lož	k	a

Stejným postupem můžeme rozebrat slovo *železničářský*:

1. Jde o přídavné jméno tvořené od podstatného jména *železničář* příponou *-ský*, kterou od slova odtrhneme: *železničář-ský*
2. Podstatné jméno *železničář* je tvořeno od podstatného jména *železnice* příponou *-ář*, tuto příponu tedy odtrhneme jako další (již je odtržena přípona *-ský*): *železnič-ář-ský*

3. Podstatné jméno *železnice* je pravděpodobně tvořeno od přídavného jména *železný* příponou *ice*, z níž do slova *železničář* vstoupila část *-ič-* (s alternací *c x ě*), příponovou složku *-ič-* tedy odtrhneme: *železn-ič-ář-ský*

4. Přídavné jméno *železný* je tvořeno od podstatného jména *železo* příponou *-ný*, z níž do slova *železnice* a slov dalších vstoupila pouze část *-n-*, tuto složku přípony tedy oddělíme jako další: *želez-n-ič-ář-ský*

5. Došli jsme ke slovu kořennému, ačkoliv slovo *železo* je trojslabičné, a kořen *želez-* tedy dvojslabičný, což není příliš obvyklé, v češtině a slovanských jazycích bývají kořeny nejčastěji jednoslabičné.

6. Podíváme se, zda je třeba z přípony oddělit koncovku: jde o přídavné jméno patřící ke vzoru *mladý* a ta mají koncovky vždy: *želez-n-ič-ář-sk-ý*

Postup tvoření: *železo + ný* → *železný + ice* → *železnice + ář* → *železničář + ský* → *železničářský*

předpona	kořen	přípony	koncovka
(není)	želez	n-ič-ář-sk	ý

Podobně můžeme rozebrat sloveso *odmotat*:

1. Sloveso je tvořeno od slovesa *motat* předponou *od-*: *od-motat*

2. Sloveso *motat* je již slovem slovtvorně nemotivovaným, ale není ještě kořenem:

- jde o infinitiv slovesa, koncové *-t* je tedy infinitivní koncovkou: *od-mota-t*;

- ani *mota* ještě není kořen slova: slovesa *motat*, *odmotat* (a též *zamotat*, *vymotat*) jsou slovesa

5. třídy a časují se podle vzoru *dělat*. Tato slovesa mají v infinitivu před koncovkou *-t* kmenotvornou příponu *-a-*: (*od-*)-*mot-a-(t)*.

Stavba slovesa *odmotat*:

předpona	kořen	kmenotvorná přípona	infinitivní koncovka
od	mot	a	t